

ОГРАНИЧЕНИЯ ПРЕД УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСПОРТА В БЪЛГАРИЯ

Снежана Карипова

karipova.s@gmail.com

Висше транспортно училище „Тодор Каблешков“

София, ул. „Гео Милев № 158

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

***Ключови думи:** транспорт, устойчиво развитие, ограничения, България*

***Резюме:** Индустриалният подем на модерното общество има неблагоприятно въздействие върху околната среда. Устойчивото развитие има за цел да намали вредите, които индустриалният прогрес причинява на обществото. Транспортният сектор е в центъра на икономическото благополучие на България. Страната ни се нуждае от добри транспортни връзки, за да развива своята търговия и икономическия си растеж, както и да създава работни места и благополучие. Устойчивото развитие на транспорта е неразделна част от бъдещето развитие на България, но неговото постигане е свързано с множество инвестиции, както и последващи промени. Тази статия първо ще разгледа четири от основните инициативи, които биха допринесли за постигането на устойчиво транспортно развитие в страната, а именно: усъвършенстване на транспортната инфраструктура; стимулиране на транспортната комодалност; разрастването на използването на интелигентните транспортни системи, както и задоволяването на нуждите на българския потребител. След това, ограниченията, пред постигането на всяка една от гореспоменатите инициативи, ще бъдат подробно разгледани.*

1. Въведение

Транспортът е неизменна част от живота на съвременното общество. Той има ключова роля в сферата на икономическото и обществено развитие. Транспортът увеличава възможностите за достъп на обществото до всякакъв вид обществени услуги, като здравеопазване и образование и също така улеснява извършването на търговия с индустриални и селскостопански стоки, което има цялостен принос за развитието на обществото в България. На макроикономическо равнище, инвестициите, в транспортния сектор, повишават растежа на икономиката чрез нарастване на възвръщаемостта на частните инвестиции [1]. На микроикономическо ниво развитието на транспортното обслужване допринася за намаляване на цените на ресурсите, което води до намаляване на производствените разходи и увеличаването на достъп до различни пазари [1]. Достъпната мобилност, осигурява свободното движение на хора и стоки в границите на страната, както и отвъд тях, и е основополагащ фактор за просперитета на националната икономика. От съществено значение е да се отбележи, че нарастването на обема на товарните и пътническите превози, през последните

години носи със себе си и някои негативни аспекти като замърсяване на околната среда и нарастване на транспортните произшествия. Транспортът е изправен пред предизвикателството да подпомогне бъдещото икономическо развитие и успешно да посрещне нарастващото потребление, без да влоши качеството на предлаганите транспортни услуги, покривайки нарастващите критерии за екологосъобразно развитие. В тази връзка бе наложена и концепцията за устойчиво развитие на транспорта, която цели осигуряването на висока мобилност на товари и пътници, но и намаляването на вредното въздействие на транспорта върху околната среда. С цел постигане на устойчиво развитие на транспорта, концепцията е част от множество стратегии, както на европейско ниво, така и на национално ниво като Стратегията за устойчиво развитие, Стратегия 2020 на ЕС и Стратегия за развитие на транспортната система на Република България до 2020 г. Въпреки, разработените стратегии и работата по тяхното изпълнение, България все още трябва да преодолее множество ограничения, които възпрепятстват устойчивото развитие на транспорта, в страната.

2. Постигане на устойчиво развитие на транспорта в България

България, както останалите страни членки от ЕС предприема множество инициативи, за да постигне устойчиво развитие на транспорта в страната. Устойчивото развитие на транспорта има икономически, социални и екологични ефекти. Икономическите ефекти се изразяват в намаляване на задръстванията, повишаване на конкурентоспособността, икономически растеж, както и покачване на икономическите ползи за потребителите [2]. От социална гледна точка, устойчивото развитие на транспорта има пряк ефект върху повишаването на пътната безопасност, заетостта и сигурността [2]. Ефектът, който устойчивото развитие на транспорта има върху екологията има отражение върху енергийната ефективност, климатичните промени, замърсяването на въздуха и шум [2].

Транспортната инфраструктура на страната е основен фактор в изграждането на устойчива транспортна система. Тя оказва влияние върху икономическия растеж на България, мобилността на трудовите ресурси и предлагането на транспортни услуги [1]. Нейното качество в съвкупност с качеството на обществените транспортни услуги оказва влияние върху алокационните решения на фирмите и отделните хора.

Съвместното използване на различните видове транспорт, чрез изграждането на комодална инфраструктура, както и използването на различни видове транспорт чрез въвеждането на комодални технологии биха допринесли за по-ефективното използване на ресурсите и създаването на по-икономична, по-екологична и по-безопасна транспортна среда [3].

Задоволяването на транспортните потребности, изграждането на комодална инфраструктура и постигането на устойчиво развитие се основава на използването на сравнителните предимства на всеки вид транспорт, както и използването на интелигентните транспортни системи (ИТС), които допринасят за прехода към съвременна и устойчиво развиваща се транспортна инфраструктура [3]. Инвестирането в развитието и прилагането на ИТС, носи със себе си множество ползи по отношение на околната среда, в това число намаляване на замърсяването на въздуха, шума, както и неблагоприятното въздействие върху промяната на климата, което транспортния сектор оказва. ИТС също допринасят и за повишаването на безопасността на пътя и управлението на трафика.

Предоставянето на устойчиви, но и бързи, надеждни и гъвкави транспортни услуги на потребителите е изключително важно за по-нататъшното развитие на транспорта. Потребителите имат основна роля в изграждането и поддържането на устойчива транспортна система в България. Изборът на транспортно решение, на всеки

един потребител има икономически, социален и екологичен ефект, следователно създаването на заинтересованост и отговорност у транспортните потребители относно изборът им на транспортна услуга е основополагащ за бъдещото развитие на транспортния сектор.

3. Ограничения пред устойчивото развитие на транспорта в България

Основно ограничение пред устойчивото развитие на транспорта в България е състоянието на транспортната инфраструктура. Въпреки че тя се характеризира със сравнително добра степен на изграденост, лошото и състояние както и затруднения достъп до нея, я превръщат в значително препятствие, което трябва да бъде преодоляно, с цел последващо развитие [4].

Републиканската пътна мрежа е с обща дължина от 19 878 км., от които 789 км. автомагистрала [5]. Това е един относително малък дял, което налага инвестирането в изграждане на автомагистрала, отговарящи на европейските стандарти. Третокласната пътна мрежа, която е с изключително важно значение за общините е в тежко състояние, което изисква инвестиции в нейната поддръжка и модернизация [6].

Голяма част от железопътната инфраструктура е построена преди повече от 50 години, с геометрични параметри, долно строене и съоръжения за скорост до 100 km/h [5]. Недостигът на средства за поддръжка и ремонт на железния път, съоръженията към него, както и подвижния състав, налага преодоляването на проблеми свързани с поддържането на конкурентна скорост, както и осигуряването на необходимите удобства при пътуване.

Основната пристанищна инфраструктура също е построена преди повече от 50 години. Изключение правят пристанище „Варна-Запад“, Фериботен комплекс-Варна и „Ро-Ро“ терминалите в Оряхово и Русе [6]. В следствие от липсата на достатъчни инвестиции и поддръжка, адаптивността на пристанищната инфраструктура не отговаря на пазарното търсене [6]. Пристанищни съоръжения като „Варна-Изток“, Бургас, Русе, Свищов, Несебър и др. попадат в централната част на градовете, което възпрепятства тяхното развитие и поражда проблеми от екологично естество. Следователно за бъдещето устойчиво развитие на пристанищната инфраструктура е необходимо да се преодолее основния проблем свързан с финансиране и изпълнение на проекти насочени към изместване, преустройство и възстановяване на пристанищни съоръжения; създаване на възможност за приемане на кораби с по-голяма товароподемност чрез удълбочаване на акваториите и подходите, както и осигуряване на достатъчен надводен просвет и акватория на маневриране [6]. Успоредно с тези проекти се налага и въвеждането на пристанищни съоръжения и системи отговарящи на международните и национални изисквания за опазване на околната среда, както и модернизация на системите за охрана и безопасност на пристанищата [6].

Летищната инфраструктура на България е изградена от пет действащи летища в градовете София, Варна, Бургас, Пловдив и Горна Оряховица, които служат за обществено ползване; около 150 летателни площадки и три неопериращи в момента летища в градовете Търговище, Русе и Стара Загора [6]. Най-модернизирано е летището в гр. София, но поради покачването на въздушния трафик, както и на европейските стандарти, за управление на въздушното движение и аеронавигационното обслужване, е необходимо инвестиране в модернизиранието и развитието на цялостната летищна инфраструктура.

Изграждането на комодална инфраструктура и използването на комодални технологии, несъмнено биха оптимизирали използваните от транспортния сектор ресурси, но тяхното изграждане и въвеждане в експлоатация е свързано с големи

финансови инвестиции, с оглед на текущото състояние на транспортната инфраструктура на България.

ИТС оказват положително въздействие върху цялостното функциониране на транспортния сектор, неговият устойчив растеж и опазването на околната среда. Макар и вече в експлоатация все още има множество възможности в тази сфера, които не са обхванати и приложени, но с развитието на транспортна инвестиционна политика, която стимулира инвестиционната дейност и подобрява инвестиционните условия, съществуващите към този момент пречки свързани с липса на достатъчно финансиране, биха били по-лесно преодолені. Трите основни начини за финансиране на внедряването на ИТС в България са публичното финансиране, публично-частно партньорство и частното финансиране. Ограничения, пред успешното реализиране на проектите свързани с разработването и въвеждането на ИТС, представляват и недостигът на квалифицирана работна ръка, както и склонността на потребителите да плащат за използването на ИТС. Допълнителен фактор, който също трябва да бъде взет в предвид е и застаряващото население в страната, и неговата възприемственост и възможност за използване на новите технологии, допринасящи за устойчивото транспортно развитие.

Задоволяването на нуждите на потребителите е в центъра на по-нататъшното развитие на транспортния сектор. Към момента има тенденция към използването на бързи, надеждни и гъвкави транспортни услуги, които са предоставени от автомобилния сектор. Наблюдава се нарастваща зависимост през последните години на българския транспортен потребител към автомобилния транспорт. Дори от социална гледна точка, закупуването на луксозен автомобил, или няколко автомобила се асоциира със значимост в обществото и успех. Непрекъснато повишаващото се използване на автомобилния транспорт води със себе си и покачване на общата консумация на енергия и замърсяване на околната среда, както и други странични ефекти, които не винаги са обратими, но несъмнено противоречат на принципите на устойчиво развитие [1]. При текущата ситуация, в която обществото и бизнесът са ориентирали своите дейности към автомобилния сектор и са развили висока степен на зависимост към него, промяната на вече установените норми е свързана с дългосрочни дейности от социален, икономически и екологичен характер.

4. Заключение

Развитието на транспортния сектор има пряко или косвено влияние върху развитието на българското общество и икономиката на страната. Постигането на устойчиво транспортно развитие е възможно при преодоляването на ограничения свързани с ремонта и изграждането на съвременна транспортна инфраструктура; разумното използване на ресурсите и поощряване на транспортната комодалност; разширяването на обхвата на ИТС и разбира се създаването на пълна гражданска ангажираност и отговорност в процеса на промяна и устойчиво развитие.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Николова, Х. РАЗВИТИЕ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА СТРАТЕГИЯТА ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА В СТРАНАТА.
- [2] Николова, Х. Интелигентните транспортни системи. Политика и практика за внедряване. София, 2017.
- [3] Геополитика, 2011 г. Българската транспортна политика и стратегията „Европа 2020“.

<<https://geopolitica.eu/spisanie-geopolitika/112-2011/broi3-2011/1560-bylgarskata-transportna-politika-i-strategiqta-evropa-2000>>

[4] Тодорова, Д. Публично-частно партхърство. Инструмент за развитие на българската икономика и подобряване на транспортната инфраструктура. София, 2015.

[5] Национален статистически институт, 2020 г. <<https://www.nsi.bg/>>

[6] Министерски съвет на Република България. НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И ОПЕРАТИВЕН ПЛАН ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ ЗА ПЕРИОДА 2006-2015. София, 2006.

CONSTRAINTS IN FRONT OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TRANSPORT IN BULGARIA

Snezhana Karipova
karipova.s@gmail.com

*Todor Kableshkov University of Transport
Sofia, 158 Geo Milev Str.
THE REPUBLIC OF BULGARIA*

Key words: *transport, sustainable development, constraints, Bulgaria*

Summary: *The industrial boom of modern society has an adverse effect on the environment. Sustainable development aims to reduce the damage that industrial progress causes to society. The transport sector is at the center of Bulgaria's economic prosperity. Our country needs good transport connections to develop its trade and economic growth, as well as to create jobs and prosperity. Sustainable development of transport is an integral part of the future development of Bulgaria, but its achievement is associated with many investments and subsequent changes. This article will begin by looking at four of the main initiatives that could contribute to achieving sustainable transport development in the country, such as: improving transport infrastructure; stimulating transport co-mobility; the expansion of the use of intelligent transport systems, as well as the satisfaction of the needs of the Bulgarian consumer. Then, the constraints of achieving any of the above initiatives will be discussed in detail.*